

SLOVENSKI PRAVNIK.

Leto XXXVIII. V Ljubljani, 1. decembra 1924. Štev. 11.—12.

O pristojnosti kazenskih sodišč.

Ivan Okretič.

Tvoritev naše države je povzročila precejšnjo zmedo ob reševanju vprašanja o pristojnosti kazenskih sodišč. Splošno se je izobrazilo dvoje skrajnih naziranj. Prvi menijo, da je ostalo vse na starem. Posamezna pokrajina da oblikuje samostojno enoto. V njej da veljajo suverensko njeni zakoni. Zanj da so druge pokrajine naše kraljevine »inozemstvo«. Spor o pristojnosti sodišč raznih pokrajin da rešuj vrhovno kazensko sodišče te ali one pokrajine ali pa minister pravde. Zagovorniki nasprotnega naziranja smatrajo celo državo za sodno enoto. Osebnost da je pristojno vsako sodišče povsod na celem ozemlju naše kraljevine. Vsako da sodi po zakonih svoje pokrajine. Spor o osebni pristojnosti da ni mogoč, prehitenje pa da odloča spor o krajevni pristojnosti.

Pretirano je obojno naziranje.

Ob trdnem vztrajanju na besedilu kazenskih zakonov in kazenskih postopnikov, ki veljajo v posameznih pokrajinah in ki so bistveno enaki, ne pridemo na čisto in ne dosežemo praktičnega uspeha. Treba, da prilagodimo zadevne zakone sedanjim razmeram, ki so bitno različne od onih pred prevratom iz leta 1918. Črtati moramo vsekako prejšnje državne in deželne meje, a smatrati moramo kakor enotni sestavni del naše kraljevine vsako posamezno pokrajino, ki veljajo v nji zakoni. Upoštevati moramo različna pravna področja, ki obstoje že od prej ali so bila ustanovljena po prevratu ter presojati pristojnost sodišč na podlagi teh pravnih področij. Ni torej moči smatrati Hrvatske ali Bosne ali Srbije za inozemstvo napram Sloveniji in narobe. V zadevnih zakonitih določbah moramo nadomestiti besedo »inozemstvo« z izrazom »različno pravno področje«, kolikor prihajajo v poštev posamezne

v našo državo združene pokrajine, ki so bile prej državno-pravno drugače razpredeljene. Od naše zakonodaje (2 odst. čl. 109 ustave) ni moči pričakovati v doglednem času zakonite uredbe tega vprašanja. Zato si moramo pomagati z analogno in kompromisno uporabo zakonov, ki veljajo v posameznih pokrajinah in rešiti vsak posamezen primer po njegovih posebnostih, ne da bi zakrivili bistveno kršitev zakona.

Osebnostno (personalno) načelo (§§ 36 in 235 k. z.) velja slej ko prej, toda z razliko, da je smatrati za inozemstvo samo ozemlje tujih držav. Srbijanca, ki je delinkviral v Italiji in bil zasačen v Sloveniji, ne izročimo torej Italiji; sodili ga bomo po zakonih, ki veljajo v Sloveniji ali v Srbiji.

Tudi krajevno (teritorialno) načelo (§§ 37 in 234 k. z.) velja samo za državljane tujih držav. Deželanov raznih naših pokrajin ni smatrati nikjer na ozemlju naše države za tujce (§§ 38, 39, 40 k. z.). O medsebojnem izročevanju naših državljanov iz pokrajine v pokrajino v mejah naše kraljevine ne more biti govora.

V pogledu naših državljanov, ki so delinkvirali kjerkoli na ozemlju naše kraljevine, veljajo določbe o pristojnosti kazenskih pravnih redov predvsem tiste pokrajine, v kateri je osumljenec kaznivo dejanje izvršil, in potem pokrajine, v kateri osumljenec domuje, ali v kateri je bil zatečen (§§ 51, 52, 53 k. pr. r.). Spore o pristojnosti sodišč istega pravnega področja rešujejo zborna sodišča I. in II. stopnje in njim nadrejena kasacijska sodišča (§ 64 k. pr. r.). Spor o pristojnosti sodišč na različnih pravnih področjih ni mogoč, prav tako ne kakor med našim in inozemskim sodiščem.

Določbe vsacega zakona vežejo samo na ozemlju, za katero je bil zakon proglašen. Pristojnost sodišča ne more prekoračiti meje, ki je določena veljavnosti zakona, po katerem sodi sodišče (čl. I. uvodn. zak. h k. pr. r. in 2. odst. § 8 k. pr. r.). Ko veljajo določbe posameznih kazenskih pravnih redov samo na ozemlju, za katero je bil proglašen posamezni kazensko-pravdni red, je pač umeyno, da se tičejo določbe posameznih kazenskih pravnih redov samo onih sodišč, ki sodijo na območju dotičnih kazenskopravnih redov. To velja za sodišča vseh stopenj. Domnevnega spora o pristojnosti n. pr. med

mariborskim in somborskim zbornim sodiščem bi ne mogel rešiti oddelek B stola sedmorice v Zagrebu, ker nima jurisdikcije nad somborskim sodnim zborom, niti oddelek kasacijskega sodišča v Novem Sadu, ker mu manjka jurisdikcija za mariborsko okrožno sodišče. A niti beograjsko ministrstvo pravde bi ne moglo rešiti takega spora, ker je v to potrebno, da se razveljavi sklep tega ali onega sodnega zbora o nepristojnosti, a ministrstvo pravde nima pravice razveljavljati sodnih sklepov.

Ob pravilni uporabi soglasnih določb kazenskih pravnih redov, ki veljajo v naši kraljevini, se niti ne morejo primeriti navzkrižja o sodni pristojnosti sodišč na različnih pravnih področjih.

Kakor forum delicti commissi (§ 51 k. pr. r.) utegne sodišče postopati le, ko ima osumljenca v svoji oblasti ali ga je moči vsaj izslediti na lastnem pravnem področju. Bošnjak, ki je delinkviral v Sloveniji in zbežal na Hrvatsko, je za slovenska sodišča odsoten. Ona utegnejo postopati zoper njega zgolj po §§ 91, 412, 421, 422 k. pr. Pristojnost slovenskega sodišča sega le do Sotle. Onkraj Sotle je ne more izvrševati, ker mu nedostaje jurisdikcije. Osumljenca, ki prebiva na Hrvatskem, sodišču ni moči ne predse vabiti ne prisilno dovesti, a svoje pristojnosti ne more prenesti na hrvatsko sodišče. Zdi se na prvi pogled, da utegnejo naši državljani kljub priznani skupnosti (solidariteta) kazenskega pravosodja in zoper priznано načelo, da ne sme ostati nobena krivda brez kazni in pokore, započenjati kazniva dejanja v tej pokrajini in pobegniti potem v drugo pokrajino, ne da jih doseže roka pravice, da je torej ta pokrajina lopovom zatočišče za kazniva dejanja, započeta v drugi pokrajini iste države, a različnega pravnega področja. Temu pa ni tako. Hrvatsko sodišče, ki bo postopalo za tačas kakor forum praeventionis, spremi onega Bošnjaka ali pred slovensko sodišče, na čigar ozemlju je delinkviral, ali pa pred bosansko sodišče njegovega domovanja (§ 53 k. pr. r.). Odslej postopa bosansko sodišče kakor forum domicilii (§ 52 k. pr. r.). Bošnjak nikakor ne uteče sodnemu pregonu. Slovensko in bosansko sodišče sta obvezno pristojni. Ne to ne ono ne sme odkloniti svoje pristojnosti. V resnici pa se začne baš ob sličnih

primerih spor radi pristojnosti med sodišči različnih pravnih področij. Ko njima nedostaje zakonitih razlogov, uveljavljata ponajveč ozire prikladnosti; recimo, da je prevoz osumljenca predrag, da stane preveč potovanje prič ali priprava drugih dokazil, da obstojajo jezikovne in morda še druge težkoče. Takšni prigovori pa so prazni. Sodišče, na čigar ozemlju je bilo izvršeno kaznivo dejanje, mora postopati, čim dobi osumljenca v svojo oblast. Sodišče, na čigar ozemlju osumljenec domuje, mora postopati, če nihče ne zahteva, da bodi kazenska stvar oddana sodišču, na čigar ozemlju je bilo izvršeno kaznivo dejanje (1. odst. § 52 k. pr. r.). Sodišče osumljenčevega domovanja ne sme odkloniti svoje pristojnosti, niti če je dvomno, kje je bilo izvršeno kaznivo dejanje. Za to sodišče sploh ni merodaven kraj izvršitve kaznivega dela. Ko si torej slovensko sodišče ni na jasnem, jeli Hrvat izvršil kaznivo dejanje tokraj ali onkraj Sotle, naj odstopi kazensko stvar kar naravnost hrvatskemu sodišču, na čigar ozemlju domuje osumljenec, ne da začne preiskavo. Isto velja seveda za Slovenca, ki je delinkviral v Srbiji in ki je bil zatečen v Vojvodini. Preglavič ne povzročajo različni zakoni, delajo si jih marveč sodišča sama.

Niti v primeru 2. odst. § 54 k. pr. r. nas ne pušča zakon na cedilu. Nimamo sicer enotnega kasacijskega sodišča, ki naj odredi sodišče v kazensko postopanje (forum ordinatum), kadar nam ponudi tuja država izročitev našega državljana v kazenski pregon ali ko naša država zahteva izročitev svojega državljana in še ni ugotovljeno, katero naše sodišče je pristojno. No, namesto enotnega kasacijskega sodišča odredi to ono kasacijsko ali sploh vrhovno sodišče one pokrajine, ki je zahtevala izročitev ali na čigar ozemlju je bilo izvršeno kaznivo dejanje in določi kajpada sodišče zadevne pokrajine v kazensko postopanje. Ne bomo v zadregi niti, če ne bo ugotovljeno, v kateri naši pokrajini ima osumljenec, čigar izročitev nam ponudi tuja država, domovinsko pravico, ali je prebival prej, ko je zagrešil kaznivo dejanje, ali če je bilo izvršeno v več pokrajinah različnih pravnih področij kaznivo dejanje, radi katerega zahtevamo izročitev osumljenčeveo. V primeru § 59 k. pr. r., ko zahteva tuja država izročitev svojega držav-

ljana, mora sodni dvor 2. stopnje poslati svoj zadevni sklep ministru pravde v odobrenje. Analogno utegne v primeru 2. odst. § 54 k. pr. r. minister pravde tem lažje nadomestiti kasacijsko sodišče, ko niti ne gre za odobrenje ali preizkušnjo sodnega sklepa, temveč zgolj za sodno upravno odredbo, ki je zelo podobna ustanovitvi novega sodišča ali preosnovi sodnih okrajev, ki itak ne tičeta v področje kasacijskega sodišča. V takih izjemnih primerih ne bo naše sodišče bistveno kršilo zakona, če se obrne na svoje nadrejeno sodišče, da le-to zaprosi ministra pravde, naj odredi sodišče, ki naj izvrši kazensko postopanje. Povod določbe zadnjega stavka § 59 k. pr. r. so mednarodni oziri in tačasna politična situacija, ki jo utegne minister pravde boljše presojeti kakor kasacijsko sodišče. Isti oziri veljajo več ali manj tudi za primer 2. odst. § 54 k. pr. r. Minister pravde najlažje presodi, ali nam sploh prija, da sodno preganjamo svojega državljana begunca in katero domače sodišče je v to najbolj pripravno ob obstoječih domačih političnih razmerah.

Preostaja še vprašanje, naj li presoja sodišče osumljenčevega domovanja kaznivo dejanje, izvršeno v drugi pokrajini različnega pravnega področja po svojem materialnem zakonu ali po onem pokrajine, kjer je bilo izvršeno kaznivo dejanje. Po načelu §§ 36 in 235 k. z. je kaznovati vsakega domačega krivca po domačem zakonu, naj je delinkviriral kjerkoli. Za tujce, ki so zakrivali v tujini hudodelstvo, dopušča § 40 k. z., da jih sodi naše sodišče po zakonu kraja, kjer so hudodelstvo izvršili, ako je tuji zakon blažji od našega. Ta določba bi nas utegnila zavesti, da jo uporabljamo tudi v prid svojih državljanov, da jih namreč sodimo po zakonu onega pravnega področja, kjer so delinkvirali, ako je ta zakon blažji kakor zakon pravnega področja, kjer domujejo ali kjer so bili zatečeni. To bi ustrezalo tudi načelu, da grešnik delaj tam pokoro, kjer je grešil, da delaj baš ono pokoro, ki so jo določili poškodovanci za njegov greh. Naposled bi to bilo v skladu s pravilom, da izberimo iz več pokor za krivca najmanjšo (in dubio pro reo); ko so namreč določene v naši državi za isto kaznivo dejanje razne kazni, je najmilejši kazenski postavek za krivca najpovoljnejši. Toda teh splošnih načel se ni

moči držati. V pogledu raznih kazenskih postavkov pridejo v poštev zlasti zagreški zoper tujo imovino. Naš zakonodavec je kazenske postavke raznih v naši državi veljavnih kazenskih zakonov baš za te zagreške preizkusil, je večinoma povišal zneske, ki so merodajni za pravne označbe in za kazenski postavek zadevnih zagreškov, a ni zravnal in zenačil obstoječih različnosti, pustil je marveč neizpremenjene prejšnje pravne označbe in kazenske postavke.¹⁾ To kaže namen zakonodavca, da je uporabljati tudi še za naprej v vsakem pravnem področju one kazenske postavke, ki so določeni v zadevnem zakonu. Zakon sam (§ 52 k. pr. r.) upravičuje osumljenca, da zahteva odstop svoje kazenske stvari od sodišča svojega domovanja ali svojega zatečenja na sodišče, na čigar ozemlju je izvršil kaznivo dejanje. Ko so zakoni tega sodišča milejši, utegnetorej osumljenec sam doseči njih uporabo na svojo korist. Sodišče pa ne sme samovoljno uporabljati zakona, ki ne velja v njegovem pravnem področju in pripustiti našemu državljanu izjemo, ki je dovoljena samo inozemcem za kazniva dejanja, izvršena v inozemstvu; kajti tudi načelo »in dubio pro reo« velja le za različne določbe istega zakonodavca, torej za različne zakone istega pravnega področja.

Koliko upravnih instanc imamo in kakšne?

Okrajni glavar **dr. Franjo Ogrin.**

I. Naše upravno delo sloni še na šestih upravnih sistemih. Res imamo že skupne zakone za celo državo, toda ti so redki po številu. Tudi niso dovolj jasni in uporabljivi, ker ne postavljajo popolnih novih določb, namesto zadevnih, v posameznih pokrajinah veljavnih zakonskih predpisov. Razen tega se je uvedla praksa, da obravnavajo finančni zakoni v legislativni obliki vse mogoče

¹⁾ Sl. Nov. od 4. julija 1921., št. 146, uredba od 22. junija 1921. za Hrvatsko in Slavonijo, nadalje Sl. Nov. od 27. aprila 1922., št. 19, priloga XIV., zakon od 30. januarja 1922., št. 64.580 za Bosno in Hercegovino, in Sl. Nov. od 30. junija 1922., št. 142, priloga XXIII., zakon od 30. januarja 1922., št. 65.904 za Slovenijo in Dalmacijo, uradni list pokrajinske uprave za Slovenijo št. 214 in Dalm. glasnik od 2. avgusta 1922., št. 59.